

Fanita English: 'Get your hands off my script!'

TEKST: SANDER REINALDA • BEELD: JOACHIM KARNATH

In twee vorige Vuurvogels heb ik stilgestaan bij twee coryfeeën van de Transactionele Analyse: euhemerus Eric Berne en TA-denker en -practitioner van het eerste uur Claude Steiner. Een andere grootheid die aan de wieg van TA heeft gestaan is de inmiddels 101-jarige Fanita English, die onder andere met haar beschrijving van de motivatoren *Survia*, *Passia* en *Transcia* een bijzondere invulling geeft aan het thema van deze Vuurvogel: levenslust en levenstaak. Maar daarover later meer.

Het is algemeen bekend dat Eric Berne en Fanita English elkaar weliswaar respecteerden, zeker in hun beider creativiteit en analytisch vermogen, maar ook dat zij menige controversie met elkaar uitvochten en daarbij beiden de confrontatie niet schuwden. Het ging er dan hard en kritisch aan toe. Een belangrijke bron van hun botsingen was gelegen in het feit dat Eric Berne in zekere zin deterministischer was in zijn opvattingen over de mens en Fanita English meer ontwikkelingsgericht. Het is waarschijnlijk dat zij elkaar met die fundamenteel verschillende opvattingen zowel gestimuleerd als geïrriteerd hebben.

Fanita English heeft in haar leven twee keer de prestigieuze *Eric Berne Memorial Award* in ontvangst mogen nemen. In 1978 voor haar onderzoek naar racketeering: hoe slagen wij mensen erin om bepaalde gevoelens te onderdrukken en in de plaats daarvan andere gevoelens te ervaren en die ook werkelijk als 'echt' ('authentiek' in TA-termen) te beleven. Haar werk rondom deze *substitution factor* heeft het onderzoeken van zoiets ingewikkelds als 'wat voel ik nu echt?' aanmerkelijk toegankelijker gemaakt. In 1997 ontving zij ten tweeden male de EBMA, deze keer voor haar werk rondom episcrypt, door haar ook wel de *hot potato* genoemd: hoe door de generaties heen

een (groeibelemmende) opdracht wordt doorgegeven aan de zwakste schakel van de keten. Haar theorie rond episcript ligt aan de basis van wat in systemisch werk naar boven komt als de cliënt ontdekt dat de last die hij of zij draagt tenminste deels bij (een van) de ouders hoort. De module *Teruggave*, zoals beschreven in *Vonken van verlangen*, is een mooie en vaak effectieve werkvorm om zich van de hete aardappel te ontdoen en aldus veelal een scriptdoorbrekende ervaring van opluchting op te doen.

Veel minder bekend, maar wat mij betreft ook zeer de moeite waard, is het door Fanita English beschreven idee van drie motivatoren in ieders leven: *Survia* (ons vermogen om te overleven, zowel letterlijk als ook in een bepaalde rol, functie of positie), *Passia* (ons vermogen tot en onze behoefte aan creativiteit, nieuwsgierigheid, enthousiasme, exploratie) en *Transcia* (ons vermogen en ook hier weer eveneens onze behoefte om tot rust te komen, ons te kunnen bezinnen, los te laten). Deze drie motivatoren, die deels zijn gebaseerd op de Freudiaanse *drives*, vragen alle drie om investeringen, om geregeld onderhoud. Daar waar we in een bepaalde fase van ons leven innerlijke conflicten ervaren of onvrede in betekenisvolle relaties, kan het zinvol zijn om te onderzoeken welke van de motivatoren ondervoed is en daarmee mogelijk de oorzaak van de impasse.

In 2010 vond de tweejaarlijkse EATA-conferentie plaats in Praag. Fanita English was daarbij ook aanwezig en zij vertelde dat het, gezien haar leeftijd, haar laatste Europese reis zou zijn. Ik had het grote genoegen haar bij verschillende gelegenheden tijdens die conferentie te zien en te horen. Tijdens een rondetafelgesprek over script verwoordde Richard Erskine een typisch Berniaanse opvatting over dat onderwerp – namelijk

dat script in wezen slecht is en dat we moeten toewerken naar een zo scriptvrij mogelijk leven – waarop Fanita English pittig naar hem uitviel: 'Get your hands off my script! It saved my life.' Met die oprisping verwoordde ze precies waar ze haar hele leven voor heeft gepleit, namelijk dat we met mildheid (leren) kijken naar wat ons en de ander beweegt en van daaruit onderzoeken wat we aan onvermoede opties hebben om de dingen anders te doen. Tijdens een door haar verzorgde workshop, in een te kleine, oververhitte en bovenal bomvolle ruimte, waarin ze moeiteloos switchte tussen een stuk of zes talen, was ze ook buitengewoon helder over haar opvattingen: 'Script is good. Episcript, that's bad!'

Fanita English, een heerlijk heldere TA-grootheid, die niet alleen de TA-theorie verrijkt heeft, maar die vooral ook een bron van groei en ontwikkeling voor heel veel mensen is, binnen en buiten de TA-gemeenschap. Op YouTube is te zien hoe zij, ook als 100+-jarige, nog geniet van het leven en vol anekdotische wijsheden weet te inspireren. Daarnaast zijn er gelukkig ook nog haar artikelen, haar boeken en filmpjes op internet vol vrolijk stemmend materiaal om professioneel, maar zeker ook persoonlijk ons voordeel mee te kunnen doen. 🐦

Met dank aan Roos Ikelaar, Marij Peeters en Tina Wrede.

www.fanita-english.com

Voor een filmpje over drivers en motivators: ga naar de digitale vuurvogel op phoenixopleidingen.nl/vuurvogel

Met mildheid (leren) kijken naar wat ons en de ander beweegt en van daaruit onderzoeken wat we aan onvermoede opties hebben om de dingen anders te doen.